

düşünceye ilham
değişime yön

enstitü
sosyal

Verinin Dili

Türkiye'de Yükseköğretim Eğilimleri

Editör

Amine Ertürk

Hazırlayanlar

Turgay Öntaş
Hilal Yazıcı

Grafik Tasarım

Muhammed Seleş

Kaynak

TÜİK, Eğitim İstatistikleri, 2024
OECD, Education at a Glance, 2022
YÖK, Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi

Enstitü Sosyal

Burhaniye Mah. Hacı Reşit Paşa Sok. No:18
Üsküdar/İstanbul

İletişim

0216 422 00 22
www.enstitusosyal.org
info@enstitusosyal.org

Yükseköğretim okullaşma oranları, bir ülkenin yükseköğretime erişim düzeyini ve bu düzeyde sunduğu kapsayıcılığı nicel olarak ortaya koyan temel göstergelerdendir. Bu oranlar, yükseköğretim çağındaki nüfusun eğitim gereksinimlerinin ne ölçüde karşılanabildiğine ilişkin önemli veriler sunar.¹

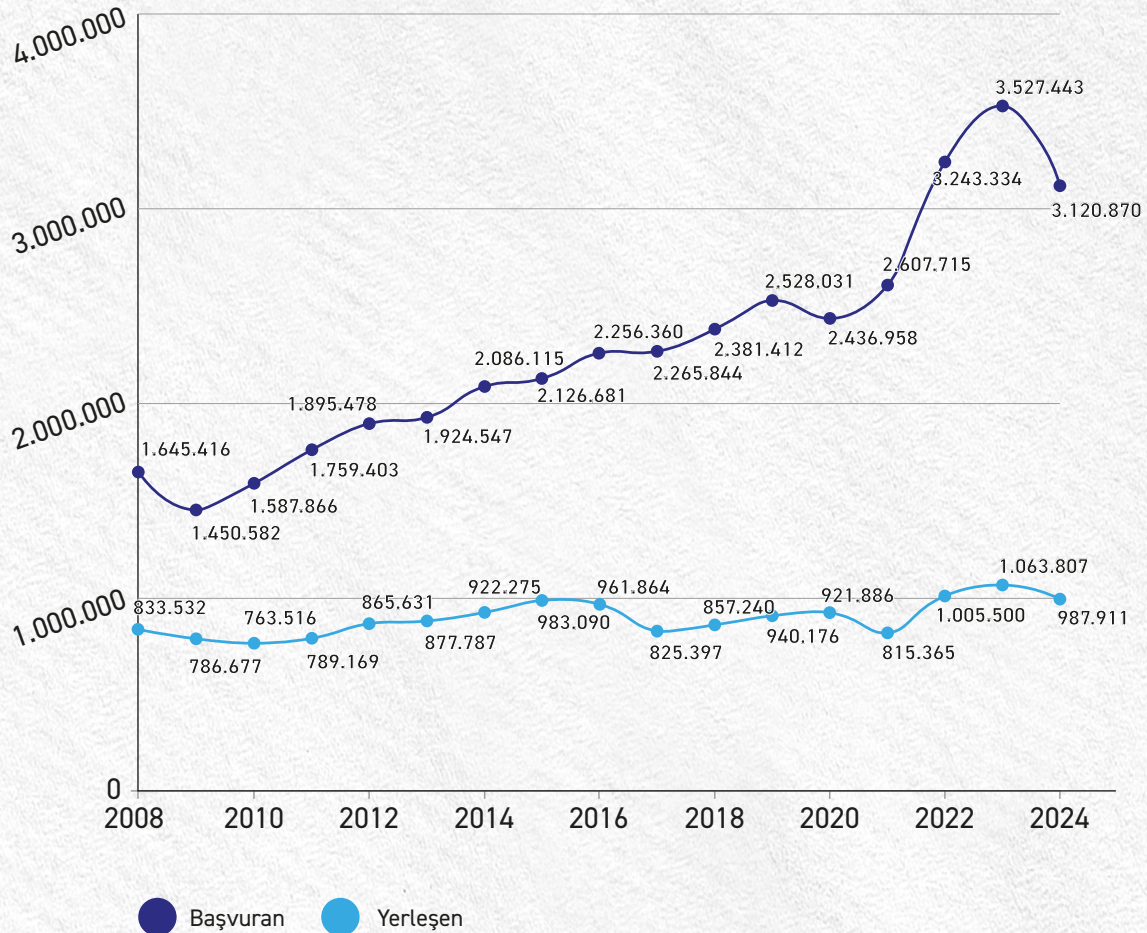
Türkiye bağlamında yükseköğretim hem bireylerin eğitim olanaklarına erişimi hem de ülkenin insan kaynağını geliştirme kapasitesi açısından dikkate değer bir alan olarak öne çıkmaktadır. Eğitim kurumlarının yaygınlaşması ve çeşitli destek mekanizmalarının devreye girmesi, genç nüfusun yükseköğretime katılımını artırmıştır.

¹ Durmuş Günay ve Aslı Günay, *Dünyada ve Türkiye’de Yükseköğretim Okullaşma Oranları ve Gelişmeler*, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 6(1), 2016: 10-20.

Yükseköğretime başvuru sayısı 2024 yılında azaldı.

Yükseköğretim Kurulunun (YÖK) yayımladığı verilerde 2008-2024 yılları arasında yükseköğretime başvuran ve yerleşen öğrenci sayılarına bakıldığında, Türkiye'de yükseköğretime olan talebin yıllar içerisinde arttığı görülmektedir. Başvuran sayısı 2008'de yaklaşık 1,6 milyon iken, 2024'te 3,1 milyonun üzerine çıkmıştır. Bu artış, nüfus dinamikleri, genç nüfusun fazlalığı ve yükseköğretime erişim imkânlarının genişlemesi gibi faktörlerle açıklanabilir. Ancak yerleşen öğrenci sayısı aynı oranda artmamış, 2008'de yaklaşık 833 bin olan yerleşen öğrenci sayısı 2024'te yaklaşık 987 bine ulaşmıştır.

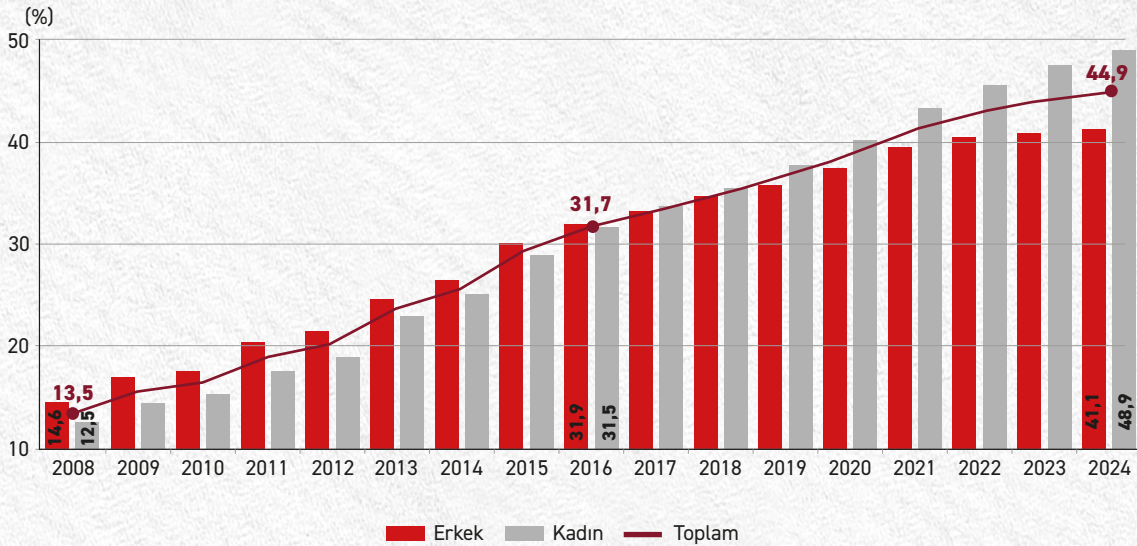
Grafik 1. Yıllara göre üniversitelere başvuran ve yerleşen aday sayıları, 2008-2024

Bununla birlikte, 2024 yılında yükseköğretime başvuru sayısında bir azalma gözlemlenmiştir. Bu azalma, demografik yapıda yaşanan değişimler, ekonomik koşulların bireylerin eğitim kararları üzerindeki etkisi ve genç nüfusun kariyer beklentileri doğrultusunda yükseköğretimden beklentilerin farklılaşması gibi çok boyutlu etkenlerle ilişkilendirilebilir. Geleneksel diploma odaklı yaklaşımın yerini daha hızlı istihdam olanağı sunan alternatif öğrenme yollarına ve mesleki beceri kazanımına bırakması, üniversitelerin sunduğu programlara olan ilgide de kaymalar yaratabilmektedir. Bu eğilimin süreklilik kazanması durumunda, yükseköğretim kurumlarının işlevi, program yapıları ve toplumsal rolü yeniden tartışmaya açılabilir. Dolayısıyla, üniversiteler yalnızca nicel bir başvuru azalışı değil, aynı zamanda niteliksel bir dönüşüm sinyali ile karşı karşıya olabilir.

Yükseköğretim mezun oranı 25-34 yaş grubundaki nüfusta %44,9 oldu.

Grafik 2. Yıllara göre üniversitelere başvuran ve yerleşen aday sayıları, 2008-2024

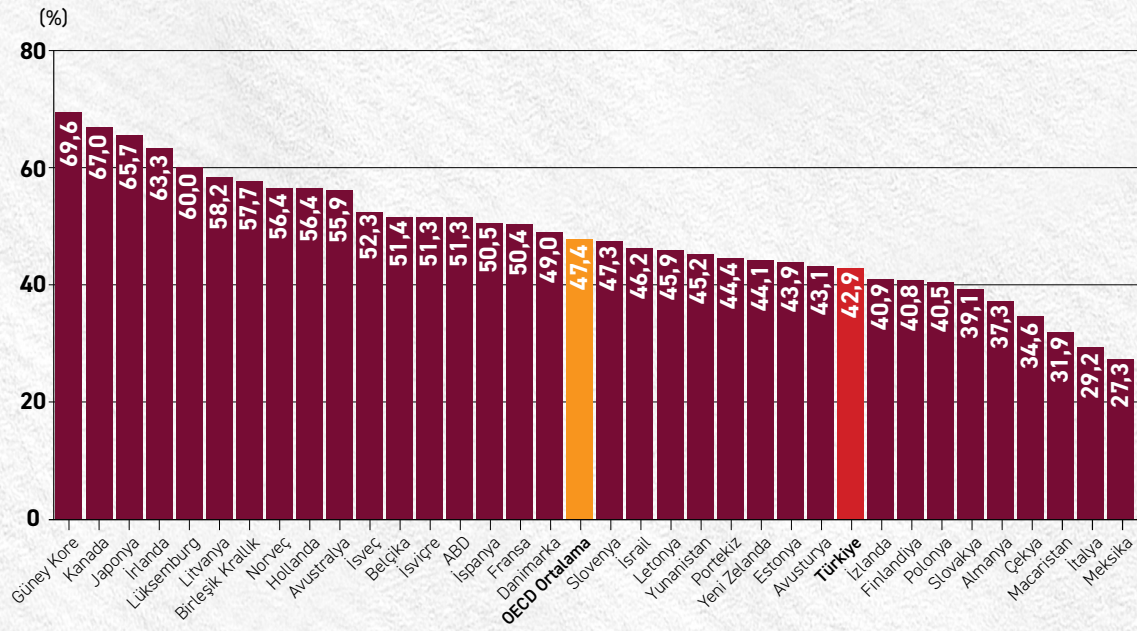
TÜİK tarafından sunulan verilere göre, Türkiye’de 25-34 yaş grubundaki nüfusta yükseköğretim mezun oranı son 16 yılda dikkat çekici bir artış göstermiştir. 2008 yılında yalnızca %13,5 olan bu oran, 2024 yılı itibarıyla %44,9’a ulaşmıştır. Bu artış, Türkiye’nin yükseköğretime erişimi genişletme ve okullaşma oranlarını artırma yönündeki politikalarının etkili sonuçlar verdiğine işaret etmektedir.

Cinsiyete göre dağılıma bakıldığında ise kadınların yükseköğretime katılımındaki artışın erkeklerden daha hızlı olduğu göze çarpmaktadır. Kadınların mezuniyet oranı %12,5’ten %48,9’a çıkarak yaklaşık dört katına ulaşırken, erkeklerdeki artış %14,6’dan %41,1’e yükselmiştir. Bu durum, toplumsal cinsiyet temelli fırsat eşitliği bağlamında olumlu bir gelişmeye işaret etmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, bu artış eğilimi Türkiye’nin genç nüfusu için yükseköğretimi bir norm hâline getirme yönünde ilerlediğini göstermektedir. Ancak bu nicel artışın, mezunların istihdam durumları, mesleki beceri yeterlilikleri ve eğitim-istihdam uyumu ile birlikte ele alınması, gelecekteki eğitim politikaları açısından kritik bir ihtiyaç olarak öne çıkmaktadır.

Yükseköğretim mezun oranının artarak OECD ortalamasına yaklaştığı görüldü.

Grafik 3. OECD ülkeleri 25-34 yaş arası nüfusta yükseköğretim mezunu oranlarının karşılaştırması (%), 2022

Türkiye'nin 25-34 yaş grubundaki yükseköğretim mezuniyet oranı, son yıllarda kayda değer bir artış göstermiş ve 2024 itibarıyla %44,9'a ulaşmıştır. Bu oran, Türkiye'nin yükseköğretimdeki yaygınlaşma çabalarının somut bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Ancak bu gelişmeye rağmen, Türkiye hâlen 2022 yılı için %47,4 olan OECD ortalamasının altında yer almaktadır.

Güney Kore (%69,6), Kanada (%67,0) ve Japonya (%65,7) gibi ülkeler yükseköğretim mezuniyet oranlarında ilk sıralardayken, Türkiye bu karşılaştırmada orta-alt düzeyde konumlanmaktadır. Bu durum, yükseköğretimdeki büyümenin olumlu bir seyir izlediğini, ancak erişimin genişlemesinin yanında niteliğin artırılmasına yönelik politikaların daha da güçlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.